

برگزاری بزرگداشت هوشنگ کشاورز صدر در سوئد

زهرا باقری شاد

✖ مراسم بزرگداشت امیر هوشنگ کشاورز صدر، چهره برجسته جنبش آزادی خواهی ایران روز یکشنبه ۲۴ فوریه سال جاری در استکهلم برگزار شد. در این مراسم که به همت تعدادی از یاران و دوستان نزدیک کشاورز صدر برگزار شده بود تعداد قابل توجهی از فعالان جمهوری خواه از طیف های گوناگون ملی، چپ دمکرات و دین باوران عرفی شرکت کرده بودند. همچنین در این مراسم تعدادی از فعالان فرهنگی و هنری و اجتماعی شهر استکهلم حضور داشتند.

✖ علیرضا مجلل، چهره سرشناس تئاتر ایران که اداره این برنامه را بر عهده داشت در ابتدای مراسم از هوشنگ کشاورز صدر به عنوان یکی از برجسته ترین چهره های جنبش آزادی خواهی تجلیل کرد و گفت: "روز عشاق و عشق بود که اسطوره عشق به "انسانیت و وطن از میان برخاست و به ملکوت اعلی پیوست.

علی شاهنده، حقوقدان و عضو سابق هیات مدیره کانون وکلای ایران، ✖ نخستین سخنران مراسم بزرگداشت کشاورز صدر با اشاره به آشنایی دیرینه با کشاورز صدر از ویژگی های اخلاقی او یاد کرد و گفت: "هوشنگ را از ایران نمی شناختم. پدرش از نامداران جبهه ملی بود و از یاران باوفای مصدق. در آن زمان که با هوشنگ برخورد داشتیم در خارج از ایران بود. اینجا "قلب هایمان همدیگر را پیدا کردند و دستهایمان همدیگر را فشردند و دوستی ما هربار استوارتر شد.

او هوشنگ کشاورز را از جنبه اجتماعی و علمی از مردم شناسان و پژوهشگران برجسته در امور عشایری ایران دانست و افزود: "این مساله از چند جنبه قابل توجه است. یکی از این جنبه ها توجه و وابستگی ذهنی هوشنگ به زندگی فرد فرد مردم جامعه ایران بود. دوم معرف آگاهی بیشتر او بود از آنچه که در اعماق جامعه بر مردم می گذشت و صلاحیت او در تشخیص مشکلات و "جستجوی راه های تامین رفاه و امنیت مردم و پیشگیری از دخالت بیگانگان در این مسیر.

شاهنده در ادامه از ویژگی های شخصیتی هوشنگ کشاورز سخن گفت و توضیح داد: "هوشنگ از نظر شخصیتی انسانی بود نجیب، شریف، محبوب، خونگرم، صمیمی، مهربان و بی هیچ تظاهر. با تمام وجود دمکرات بود،

از اصول مورد اعتقاد خود عبور نمی کرد، با مخالف خودش دشمن نبود بلکه در پی توافق بود، با سازمان ها و شاخه های گوناگون چپ دوستی و بحث و گفتگو داشت. اما در برخورد با دوز و کلک برمی آشت و چون شیر می غرید. در تحمل مشکلات صبور بود، با دل خونین لب خندان داشت حتی در شرایط سخت و با وجود داشتن بیماری دشوار، شمع هر انجمن بود. چنان زنده دل و صبور بود که وقتی چهره خندان او را می دیدی باور نمی کردی در بیماری نشسته است."

به گفته شاهنده، کشاورز صدر یکی از فعالان جنبش دانشجویی در زمان دانشجویی اش بود. در دوران نهضت ملی به صفوف آن پیوست و همراه با پیروان مصدق در جبهه ملی در راه آرمان های ملی مبارزه کرد.

عضو سابق هیات مدیره کانون وکلای ایران در ادامه سخنان خود به تابوهای مهمی که کشاورز صدر از آنها عبور نمی کرد اشاره کرد و گفت: "یکی از تابوهای مهم کشاورز صدر، حفظ حرمت پناهندگی سیاسی بود. او حاضر نبود از این عنوان صرف نظر کند. معتقد بود پناهندگی سیاسی هویت خاصی است و وظایفی به آن تعلق می گیرد و اعتبار تداوم مبارزه را برای بازگشت به وطن همچنان حفظ می کند. دومین مساله ای که کشاورز صدر آن را همچون یک باور حفظ می کرد استقلال و یکپارچگی ایران "بود. سومین تابوی او آزادی بود؛ بر همین اساس او در برابر توطئه های ضد استقلال و آزادی، مبارزه های بی پروا داشت.

منوچهر تقوی بیات، از فعالان نهضت ملی و از دیگر سخنرانان مراسم بزرگداشت هوشنگ کشاورز نیز با اشاره به خوشنام بودن پدر هوشنگ کشاورز و سابقه همراهی اش با مصدق گفت: "با هوشنگ بیشتر از پنجاه سال دوست و همرزم و همراه بودیم اما جز زندان و خون دل چیزی نصیب ما نشد. در این سی سال پایانی آوارگی زیاد همدیگر را ندیدیم. یکبار من به دیدارش رفتم و یکبار او به منزل من آمده است. بیشتر با تلفن با هم صحبت می کردیم. هر بار که یک مطلب تازه ای پیدا می کردیم به هم تلفن می زدیم. این اواخر مدتی بود دنبال هوشنگ می گشتم تا وقت پیدا کنم و کشف تازه ام را به او بگویم. اما نمی شد غیر از حال و احوال از چیز دیگری سخن گفت، چون بیماری اش اجازه نمی داد. می خواستم از نادانی خودم به او بگویم. اما نشد به او بگویم. می خواستم به او بگویم که به طور تجربی و واقعی به جایی رسیدم که فهمیده ام نادانم. پیش از این فکر می کردم این گفته ابوشکور بلخی یک تعارف است که گفته تا بدانجا رسید دانش من/ که بدانم همی که نادانم... اما یکی از این روزها که به سرنوشت خودمان فکر می کردم به این کشف رسیدم. خواستم بگویم هوشنگ جان ما برای این آواره شدیم که نادان بودیم. به جای هگل و مارکس و انگلس باید "اول از فردوسی شروع می کردیم و از او می آموختیم تا کشورمان را

از ما نمی گرفتند.

او در ادامه، هوشنگ کشاورز را یکی از بنیانگزاران جبهه ملی دوم عنوان کرد و افزود: "در سال های ۱۳۳۸ و ۳۹ که صدای گلوله های بعد از کودتای ۲۸ مرداد کمتر شده بود فرزندان آن دوره به میدان آمده بودند و کسی جلودارشان نبود. شعار مصدق پیروز است در خیابان ها و دانشگاه، پایه های تخت شاه را می لرزاند. در آن سالها هوشنگ کشاورز و عباس شیبانی و بیژن جزنی و فروهر و ... شب و روز به خانه سران جبهه ملی سابق می رفتند و با آنها حرف می زدند تا جبهه ملی را راه بیندازند و به جنبش ملی جان بدهند. این کار خیلی سخت بود اما بچه ها با پشتکار این کار را کردند و پیرمردهای ترسیده وشکست خورده را "واداشتند که فعالیت جبهه ملی را آغاز کنند.

تقوی بیات در صحبت هایش بر این مساله تاکید کرد که هوشنگ✖ کشاورز بعد از انقلاب می توانست پست بگیرد اما این کار را نکرد چون زیاد به دسته بندی های سیاسی علاقه نداشت.

در بخش دیگری از این مراسم؛ ناصر رحیم خانی، محقق و پژوهشگر تاریخ درباره سابقه تحصیلی و فعالیت های سیاسی و اجتماعی هوشنگ کشاورز صدر سخن گفت و به شرح بسترهای سیاسی پرداخت که کشاورز صدر را به سمت فعالیت در راستای جنبش آزادیخواهی سوق دادند.

او همچنین با اشاره به فعالیت های پژوهشی هوشنگ کشاورز در عرصه اجتماعی افزود: "هوشنگ کشاورز مجموعه کارهای بسیاری را در زمینه شناخت مسائل روستایی و عشایری ایران انجام داده که فهرست این کارها بسیار طولانی است. این کارها را نه فقط در ایران بلکه در دهه ۵۰ و ۶۰ در خارج از کشور هم ادامه داد. در سال های ۶۴ و ۶۵ در پاریس مرکز اسناد پژوهشی ایران را تشکیل داد. یک موسسه بسیار گسترده ای که مجموعه ای از اسناد را در آن جمع آوری کردند شامل مجموعه آمار و اقتصاد و توسعه، اسناد جنبش مذهبی، جنبش چپ، گاهنامه ها و فصلنامه های منتشر شده در خارج از کشور... هوشنگ در زمینه شناخت جامعه ایران و مسائل روستایی و دگرگونی هایی که بعد از اصلاحات ارزی به وقوع پیوسته بود مثل بسیاری از افراد نسل دهه ۴۰ و ۵۰ دقت نظر داشت و می خواست بداند در آن دوره بر ایران چه گذشته است. امری که بعد از انقلاب در آن "با کمبود مواجه شدیم.

رحیم خانی به بازگویی برخی دیگر از فعالیت های پژوهشی هوشنگ✖ کشاورز پرداخت و گفت: "او دانشنامه سیاسی داریوش آشوری را در پاریس بازنشر کرد. سپس چهارمقاله را که همه در زمینه تجدد، ملیت و آزادی است از نویسندگان مختلف منتشر کرد. تجربه مصدق و چشم انداز آینده ایران شامل بیش از ۳۰ مقاله ارزنده از محققان دانشگاهی درباره مصدق نیز از جمله آثاری است که توسط هوشنگ

کشاورز منتشر شدند. هوشنگ کشاورز صدر هم در زمینه سیاسی و هم فرهنگی و اجتماعی جزء کسانی بود که باید به یادش باشیم و از او بیاموزیم. سیاست را از سال های ۳۰ به بعد شروع کرد. در دهه ۴۰ فعال جبهه ملی بود. پس از انقلاب هم در دوران بنی صدر به او معاونت وزارت کشاورزی پیشنهاد شد، به گونه ای که به صورت غیر مستقیم مشاور بنی صدر هم باشد. او بدون پذیرش مسئولیت و حقوق این وظایف را انجام داد. او در زمینه فعالیت های سیاسی وسعت حضور بود و ظرف حضور همگان".

✘ مهرداد درویش پور، جامعه شناس و استاد دانشگاه در سوئد، دیگر سخنران این مراسم بود که هوشنگ کشاورز صدر را یکی از نادر نخبگان سیاسی دانست که در طول زندگی اش از این بخت برخوردار بوده که مورد احترام همگان قرار گیرد. درویش پور گفت: "او شریف ترین شخصیت سیاسی است که در طول زندگی ام افتخار آشنایی و دوستی با او را یافته ام. نمونه رشک انگیزی از به قول اخوان ثالث، انسان "با جنب"، با عزت نفس، مثبت، انرژی زا، عاری از حسادت و بغض، پایبند به پرنسیب و تعهد سیاسی، گشاده رو و پر وقار بود. هوشنگ همزمان که مدارجو و اهل تفاهم و وحدت آفرینی بود، در دفاع از کرامت انسانی نیز آشتی ناپذیر بود. او یکی از محبوب ترین چهره های نهضت ملی بود که با ناسیونالیسم تند، فاصله داشت و روابطش با نیروهای چپ دمکرات بسیار حسنه بود. شخصیتی عمیقاً سکولار و لائیک که با دین باوران عرفی نیز روابطی بس نزدیک داشت".

درویش پور با بیان اینکه هوشنگ کشاورز، شتاب زدگی در سیاست را مهلک می خواند و حفظ پرنسیب های سیاسی را کاراتر از پراگماتیسم سیاسی می دانست، افزود: "گویا رقیب ناخوانده ماکیاول بود که به ما برداشت دیگری از سیاست می آموزد. هوشنگ بیش از آن که نماد محاسبه گری عقلانی در سیاست باشد، نماد شعر و اخلاق در سیاست بود که برتری رویاها و ارزش ها را بر واقعیت تلخ امروز نوید می دهد". این جامعه شناس در پایان سخنانش افزود: "به خاطر ندارم گفته ای از او را آویزه گوش نکرده باشم. اما گاه از هوشنگ خواهش می کردم سکوت خود را در برابر نارسایی های سیاسی شکسته و شفاف تر سخن بگوید. نمی دانم آیا بیماری مجالش نداد و یا آن که می دانست در آشفته بازار کنونی، معجزه ای برای نجات سیاست نمی توان کرد. شاید هم که به قول دوستی، او ذاتش سالم تر از آن بود که بتواند بی رحمی کشمکش های سیاسی را تاب آورد و ترجیح داد شاعر جهان سیاست باقی بماند و عقلانیت آن را به دیگران وانهد. هر چه بود پیرمرد، چشم ما بود و جهان سیاست در ایران بدون او نازیباتر از همیشه جلوه گر خواهد شد".

در مراسم بزرگداشت هوشنگ کشاورز صدر در استکهلم، همچنین پری عیسی زاده، خواننده و هنرمند صاحب نام ایرانی مقیم سوئد به همراه افشین خائف، نوازنده پیانو و محمد خالدیان، نوازنده عود شعری از فریدون مشیری را اجرا کردند.